

שיעור לכיתות י"א-י"ב

כבוד ואחריות

מה מגיע לי – ומה מוטל עליי?

דילמות אמיתיות · עמדות · מקורות · התחייבות אישית

יצרה: רוית ראש בן ישי

214 צפו. 0 עצרו.

0

עצרו

37

צחקו

214

צפו

בקבוצת הווטסאפ של השכבה עולה סרטון מביך של תלמיד מהשכבה. מישו צילם אותו בלי שידע. תוך שעה יש 214 צפיות ו־37 אימוג'ים צוחקים. אף אחד לא כתב "תורידו את זה".

מי אחראי למה שקרה לו? מי שצילם? מי שהעלה? מי שצפה? מי שהגיב? מי ששתק?

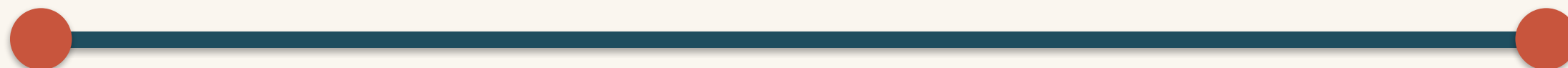

קו הרצף: איפה אני עומד/ת?

לא מסכים/ה בכלל

תלוי...

מסכים/ה לגמרי

שומעים היגד ועומדים במקום שמתאים לך, בלי להתייעץ.

1

2–3 אנשים מנקודות שונות מסבירים: "למה עמדתי דווקא כאן?"

2

שוכנעת? זוזי, ואמרי מה הזיז אותך.

3

מתווכחים עם רעיון, לא עם אדם.

!

היגדים לקו הרצף

1 "כבוד צריך להרוויח. הוא לא מגיע אוטומטית."

2 "אם רק צפיתי ולא שיתפתי, אני לא אחראית."

3 "בעבודה קבוצתית, מי שלא עושה את החלק שלו הוא הבעיה של המורה, לא שלי."

4 "מותר לא לכבד מבוגר שלא מכבד אותי."

5 "חברה אמיתי/ת שומר/ת סוד. תמיד."

6 "מה שאני כותב/ת ברשת הוא פחות 'אני' ממה שאני אומר/ת פנים אל פנים."

7 "כשאני נוסע/ת עם נהג שנוהג בצורה מסוכנת, גם אני אחראית/ת."

8 "קודם אני דואג/ת לעצמי, ורק אחר כך לאחרים."

בשיעור של 45 דקות: היגדים 1, 2, 5 (המסומנים בצבע)
כבוד ואחריות · יצרה: רות ראש בן ישי

תחנות דילמה

בקבוצות של 4–5. כל קבוצה מקבלת כרטיס דילמה, עונה לפי "מפת ההחלטה" ומציגה בדקה אחת: הדילמה, ההחלטה, והשאלה שנשארה פתוחה.

מציג/ה

מציג/ה לכיתה בדקה

פרקליט/ת השטן

טוען/ת נגד כל הסכמה
מהירה

כותב/ת

רושם/ת את מפת
ההחלטה

מקריא/ה

קורא/ת את הכרטיס
בקול

לא חייבים להסכים. מותר לרשום עמדת מיעוט.

7 דילמות מהחיים

המשמרת

עבודה ראשונה

הנסיעה הביתה

נהיגה

עבודה בארבעה

עבודה קבוצתית

צילום מסך

רשתות חברתיות

הכיסוי

חברות

אחרי הצהריים

משפחה

”רק אל תספר/י”

צבא ושירות לאומי

מפת ההחלטה

1 מי מעורב, ומה כל אחד מרגיש?

2 איפה כאן כבוד: למי, ואיך הוא נראה בפועל?

3 מה האחריות שלי, ומה לא שלי?

4 מה האפשרויות, ומה המחיר של כל אחת?

5 ההחלטה שלנו ומשפט אחד שמנמק אותה

מקור · משנה, מסכת אבות ד, א

"איזהו מכובד?"

בן זומא אומר:

איזהו חכם?

הלומד מכל אדם

איזהו גיבור?

הכובש את יצרו

איזהו עשיר?

השמח בחלקו

איזהו מכובד?

המכבד את הבריות

מי מכובד, במילים שלך? 🌿 האם אפשר להיות מכובד כשלא מכבדים אותך? 🌿 "איזהו אחראי?"

עוד שני קולות על אחריות

🌿 מקור ב'

"אִי הֶבֶל אַחִיךָ?" "לֹא יָדַעְתִּי, הַשֹּׁמֵר
אַחִי אֲנֹכִי?"

(בראשית ד, ט)

"וּבְמָקוֹם שָׂאִין אֲנָשִׁים, הַשְׁתַּדִּל לִהְיוֹת
אִישׁ."

(הלל, אבות ב, ה)

מה קין אומר על אחריות? באיזו דילמה "אין אנשים",
ומה פירוש "להיות איש" שם?

♣️ מקור ג' (אתגר)

"החירות היא רק חלק מהסיפור וחצי
מהאמת... פסל אחריות בחוף המערבי."

(ויקטור פרנקל, "האדם מחפש משמעות", תרגום חופשי)

"אני אחראי לזולת בלי לחכות להדדיות...
ההדדיות היא עניינו שלו."

(עמנואל לוינס, "אתיקה ואינסוף", תרגום חופשי)

חירות בלי אחריות: דוגמה מחייכם? האם אחריות בלי
הדדיות היא מוסרית? מציאותית?

למה כשכולם רואים, אף אחד לא עושה?

פיזור אחריות

ככל שיותר אנשים רואים מצב שדורש עזרה, כל אחד נוטה פחות לפעול: "מישהו אחר כבר יטפל."

מה שובר את זה? אדם אחד שפונה בשם, מבקש במפורש ולוקח צעד.

דארלי ולטאנה, 1968

?

האם אפשר לכבד אדם ובכל זאת להתנגד בתוקף למה שעשה? איך זה נראה בפועל?

?

מתי אחריות הופכת לשליטה, או לניסיון "להציל" מישהו בלי שביקש? איפה הגבול?

?

האם כבוד עצמי ואחריות לאחרים מתנגשים לפעמים? תנו דוגמה מאחת הדילמות.

?

פרנקל הציע "פסל אחריות". אם הייתם מעצבים פסל כזה לבית הספר, מה הוא היה מראה?

כרטיס ההתחייבות שלי

דבר אחד שאני לוקח/ת עליו אחריות בשבועיים הקרובים:

אדם אחד שמגיע לו ממני יותר כבוד, ואיך אראה את זה:

מה יעזור לי לעמוד בזה (אדם, תזכורת, הרגל):

איך אדע שהצלחתי?

קטנה, מעשית ומדידה. "להיות אדם טוב יותר" לא נחשב.

"לא עליך המלאכה לגמר, ולא אתה בן חורין לבטל ממנה" (רבי טרפון, אבות ב, טז)

משנה, מסכת אבות ד, א; ב, ה; ב, טז. נוסח: ספריא, מהדורת "תורת אמת".
בראשית ד, ט.

ויקטור פרנקל, "האדם מחפש משמעות" (Man's Search for Meaning). הציטוט בתרגום חופשי מן המהדורה האנגלית.
עמנואל לוינס, "אתיקה ואינסוף" (Éthique et infini), שיחות עם פיליפ נמו, 1982. הציטוט בתרגום חופשי.

Darley, J. M., & Latané, B. (1968). Bystander intervention in emergencies: Diffusion of responsibility. *Journal of Personality and Social Psychology*, 8(4), 377–383.

ער"ן – עזרה ראשונה נפשית: טלפון 1201, באתר eran.org.il
הדילמות, ההיגדים והשאלות נכתבו במיוחד לשיעור זה.

